

TREBALLS

de la

Institució Catalana d'Història Natural

filial de l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

Els sistemes naturals de la vall d'Alinyà

Josep Germain i Otzet editor

Barcelona 2004

núm. 14

Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural, 14

Els sistemes naturals de la vall d'Alinyà

Josep Germain i Otzet editor

© Els autors

© 2004, Institució Catalana d'Història Natural
Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: juny de 2004

Tiratge: 1.500 exemplars

Text original revisat lingüísticament per l'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics
de l'Institut d'Estudis Catalans

Text en anglès revisat per John Watson

Compost per Argania editio, SCP

Imprès a Gráficas y Diseño, SL

ISBN: 84-7283-724-6

Dipòsit Legal: B-xxxx-2004

L'edició d'aquesta publicació ha comptat amb el suport de la Fundació Territori i Paisatge

TAULA

Presentació, <i>per Jordi Sargatal</i>	11
Abreviacions	13
Introducció, <i>per Josep Germain</i>	15
Estudi climatològic de la vall d'Alinyà, <i>per Joan Moisès, Manuel Ibáñez, Rafael Rodríguez i José Ramón Olarieta</i>	17
Resums	18
1. Introducció	20
1.1. Localització	20
1.2. Marc general: elements i factors del clima	21
2. Materials i mètodes	22
2.1. Disseny de l'estudi climatològic	22
2.2. Definició d'escenaris i subescenaris	23
2.3. Estacions meteorològiques	24
2.3.1. Elecció de les estacions	24
2.3.2. Depuració de les dades	24
2.4. Dades de radiació solar	25
2.5. Evapotranspiració màxima	27
2.6. Balanç hídric	28
2.7. Índexs climàtics	28
3. Resultats i discussió	28
3.1. Temperatures mitjanes	28
3.2. Amplitud tèrmica	30
3.3. Gelades i període lliure de gelades	31
3.4. Precipitacions	32
3.5. Radiació solar	36
3.6. Evapotranspiració màxima	36
3.7. Balanç hídric	37
3.8. Índexs climàtics	41
3.8.1. Intensitats bioclimàtiques	41
3.8.2. Índexs de Rivas-Martínez, Emberger i Gorezynski	42
4. Conclusions	43
Bibliografia	

45	Nota explicativa del plànol geològic de la vall d'Alinyà i la seva rodalia, <i>per Joan Ullastre i Alicia Masriera</i>	47
	Resums	48
	1. Introducció	50
	2. Marc geològic regional	50
	3. Estratigrafia	52
	4. Tectònica	58
	4.1. Anàlisi estructural	59
	4.2. Cronologia estructural	61
	5. Trets geomorfològics i d'hidrologia subterrània	62
	6. Conclusions	63
	Bibliografia	64
	Annex	66
	Plànol geològic de la vall d'Alinyà i la seva rodalia	
	Talls geològics de la vall d'Alinyà i la seva rodalia	
	Sòls de la vall d'Alinyà: aproximació a escala de reconeixement, <i>per José Ramón Olarieta, Rafael Rodríguez-Ochoa, Josep Maria Raluy, Francesc Domingo, Joan Moisès i Josep Torra</i>	69
	Resums	70
	1. Introducció	72
	2. Material i mètodes	72
	3. Resultats	73
	3.1. Paisatges de sòls	73
	3.2. Sòls de les plataformes calcàries altes	74
	3.3. Sòls dels vessants dominats per les plataformes calcàries	81
	3.4. Sòls de les zones més baixes de la vall	86
	4. Discussió	90
	5. Conclusions	93
	Bibliografia	94
	Estudi de la microbiota aquàtica de la vall d'Alinyà, <i>per Ricard Guerrero, Mercedes Berlanga, Xavier Roig i Mercè Piqueras</i>	97
	Resums	98
	1. Introducció	100
	2. Material i mètodes	103
	2.1. Obtenció de les mostres	103
	2.2. Observació microscòpica	105
	2.3. Recompte d'aerobis mesòfils a 30 ± 1 °C	105
	2.4. Recompte de coliforms totals pel mètode del nombre més probable (NMP): colimetria presumptiva	106
	2.5. Colimetria confirmativa: comprovació de la presència d' <i>Escherichia coli</i>	106
	2.6. Recompte d' <i>Enterococcus</i> pel mètode del nombre més probable (NMP): estreptometria presumptiva	107

2.7. Estreptometria confirmativa	108
2.8. Recompte d'espores de clostridis sulfitoreductors	108
3. Resultats i discussió	109
3.1. Estudi de la microbiota aquàtica de la vall d'Alinyà: poblacions naturals	109
3.2. Control microbiològic de la qualitat de l'aigua	112
4. Reflexions i perspectives	117
Bibliografia	118
Les algues dels sistemes aquàtics de la vall d'Alinyà: biodiversitat i qualitat biològica de l'aigua, <i>per Jaume Cambra i Gemma Urrea</i>	121
Resums	122
1. Introducció	123
2. Material i mètodes	124
3. Localitats estudiades	126
4. Resultats	128
4.1. Físicoquímica de l'aigua	128
4.2. Flora	131
4.3. Diversitat en el grup de les cianoprocarïotes	134
4.4. Índex biològic de diatomees (IBD)	135
5. Conclusions	138
6. Recomanacions	139
Bibliografia	140
Annex: catàleg florístic	143
Els fongs de la vall d'Alinyà (primeres dades), <i>per Jordi Vila, Xavier Llimona, Carles Cortés, Pilar Hoyo i Rosa M. Alentorn</i>	167
Resums	168
1. Introducció	170
2. Material i mètodes	170
3. Localitats prospectades	171
4. El poblament fúngic dels diversos ambients	172
5. Comentari final	186
Agraïments	186
Bibliografia	186
Annex: catàleg d'espècies fúngiques	189
Aproximació a la flora líquènica de la vall d'Alinyà, <i>per Àngels Longán, Esteve Llop i Pere Navarro-Rosinés</i>	197
Resums	198
1. Introducció	200
2. Material i mètodes	200
3. Localitats estudiades	201

4. Catàleg florístic	202
5. Tàxons d'interès corològic	213
6. La flora liquènica epifítica	214
7. Flora liquènica saxícola i terrícola	217
8. Conclusions	220
Agraïments	221
Bibliografia	221
Els briòfits de la vall d'Alinyà, <i>per Rosa M. Cros, Montserrat Brugués i Llorenç Sáez</i>	223
Resums	224
1. Introducció	225
2. Material i mètodes	225
3. Resultats	226
3.1. Llistat de briòfits	226
3.2. Vegetació briofítica	229
3.3. Elements corològics	233
4. Comentaris finals	233
Agraïments	234
Bibliografia	235
Flora vascular de la vall d'Alinyà, <i>per Llorenç Sáez, Joan Devis i Ignasi Soriano</i>	237
Resums	238
1. Introducció	239
2. Material i mètodes	239
3. Estructura del catàleg	240
4. Catàleg florístic	241
5. Generalitats sobre la flora	293
6. Espècies que gaudeixen de protecció en altres zones de Catalunya i que es troben a la vall d'Alinyà	296
7. Tàxons endèmics	297
8. Tàxons amenaçats	298
Agraïments	299
Bibliografia	299
Mapa de vegetació de la vall d'Alinyà. Memòria explicativa, <i>per Ignasi Soriano i Joan Devis</i>	301
Resums	302
1. Introducció	304
2. Materials i mètodes	304
3. Dominis de vegetació. Ampliació de la llegenda del mapa de vegetació potencial	306
4. Ampliació de la llegenda del mapa de vegetació actual	315

5. Conclusions	331
Agraïments	331
Bibliografia	332
Annex 1: resum de les combinacions d'unitats del mapa de vegetació actual	334
Annex 2: conspecte dels sintaxons citats als capítols de vegetació i de flora	338
Mapa de vegetació actual de la vall d'Alinyà	
Mapa de vegetació potencial de la vall d'Alinya	
Mapa d'àrees d'interès per a la conservació a la vall d'Alinyà	
Inventari i distribució dels mol·luscs a la vall d'Alinyà: informació bàsica per a la conservació i la gestió de l'àrea, <i>per Vicens Bros, Jordi Cadevall, Elisabeth Hernández, Jordi Nebot, Albert Orozco i Francesc Uribe</i>	343
Resums	344
1. Introducció	346
2. Material i mètodes	347
2.1. Àrea d'estudi i mètode de mostreig	347
2.2. Anàlisi de les dades	350
3. Resultats	351
3.1. Espècies detectades	351
3.2. Comentaris taxonòmics per a algunes espècies	356
3.3. Tendències en la distribució de les espècies	357
4. Discussió	361
5. Conclusions	362
5.1. Espècies o hàbitats amb interès especial per a la gestió i conservació	362
5.2. Propostes per al disseny de protocols de seguiment	363
Agraïments	364
Bibliografia	365
Introducció a la fauna de lepidòpters de la vall d'Alinyà, <i>per Francesc Vallhonrat, Arcadi Cervelló, Albert Xaus, Josep Joaquim Pérez De-Gregorio, Josep Miquel Parés, Emili Requena, Jordi Dantart, Josep Martí, Albert Orozco i Frederic Palou</i>	367
Resums	368
1. Introducció	370
2. Material i mètodes	370
3. Resultats	372
3.1. Relació d'espècies	372
3.2. Registre de citacions	373
4. Discussió	373
5. Cens d'espècies	373
6. Biogeografia	375
7. Espècies d'interès faunístic	376
7.1. Endemismes i novetats per a la fauna de Catalunya	376

7.2. Espècies que tenen límits coneguts de distribució a la vall d'Alinyà	377
7.3. Altres espècies d'interès	378
7.4. Comentaris sobre el cens d'espècies	378
8. Distribució i diversitat a l'interior de la vall	379
9. Conclusions	379
Agraïments	380
Bibliografia	381
Annex: Llista sistemàtica de lepidòpters de la vall d'Alinyà	383
Les comunitats d'artròpodes epiedàfics de tres localitats de la vall d'Alinyà, <i>per Antoni Serra i Àlex Richter</i>	417
Resums	418
1. Introducció	420
2. Zona d'estudi	421
3. Climatologia	421
4. Material i mètodes	423
5. Tractament de les dades	423
6. Resultats	425
7. Discussió i conclusions	435
Bibliografia	437
La fauna vertebrada de la vall d'Alinyà, <i>per Jordi Camprodon, David Guixé i Joan Maluquer-Margalef</i>	439
Resums	440
1. Introducció	441
2. Material i mètodes	441
3. Resultats	442
3.1. Distribució segons l'altitud	443
3.2. Distribució per ambients	445
3.3. Espècies emblemàtiques i espècies vulnerables	447
3.4. Espècies extingides	450
4. Discussió	451
5. Conclusions	453
5.1. Recomanacions de gestió d'espècies i hàbitats	454
5.2. Recomanacions de seguiment de les poblacions de vertebrats	455
Agraïments	456
Bibliografia	456
Annex 1: relació d'espècies de fauna vertebrada de la muntanya i vall d'Alinyà	458
Annex 2: espècies de presència probable a la vall d'Alinyà	469
Els boscos de la vall d'Alinyà, <i>per Lluís Comas, Berta Obon, Teresa Mata, Jordi Vayreda i Joan Josep Ibàñez</i>	471
Resums	472
1. Introducció	474

2. Materials i mètodes	475
2.1. Inventaris forestals	475
2.2. Mostreig de camp	477
3. Resultats i discussió	481
4. Conclusions i recomanacions	502
Bibliografia	503
Mapa forestal de la vall d'Alinyà	
Els sistemes fluvials de la vall d'Alinyà. Estat ecològic i propostes de conservació,	
<i>per Vicenç Acuña i Narcís Prat</i>	505
Resums	506
1. Introducció	508
2. Metodologia	508
2.1. Paràmetres fisicoquímics	508
2.2. Índex de qualitat del bosc de ribera	509
2.3. Estudi de la comunitat de macroinvertebrats	509
2.4. Punts de mostreig	511
2.5. Èpoques de mostreig	511
3. Resultats	512
3.1. Característiques fisicoquímiques	512
3.2. Evolució de les característiques fisicoquímiques al llarg del curs principal	513
3.3. Comunitat de macroinvertebrats i índexs biològics	513
3.4. Elements d'interès especial	514
3.5. Primera campanya	514
3.6. Segona campanya	516
3.7. Quarta campanya	517
3.8. Evolució de la qualitat biològica al curs principal	519
3.9. Bosc de ribera	521
4. Conclusions	521
Bibliografia	521
Annex 1: dades dels mostratges multihàbitat per punt de mostreig i per campanya	525
Annex 2: dades dels mostratges de zones reòfiles per punt de mostreig i per campanya	531
Annex 3: percentatge de cadascun dels grups funcionals per punt de mostreig i per campanya	535
Annex 4: característiques fisicoquímiques dels punts de mostratge estudiats a l'estiu de 2000 i a la primavera de 2001	535
Ecologia i aprofitament dels ecosistemes pràcticoles de la vall d'Alinyà,	
<i>per José María Arenas, Ignasi Serra i Maria Teresa Sebastià</i>	537
Resums	538
1. Introducció	540

2. Material i mètodes	541
2.1. Situació de la ramaderia a la vall d'Alinyà	541
2.2. Diversitat vegetal, estructura i productivitat dels ecosistemes pastorals	541
3. Resultats	542
3.1. Situació de la ramaderia a la vall d'Alinyà	542
3.2. Diversitat vegetal, estructura i productivitat dels ecosistemes pastorals	545
4. Discussió	550
4.1. Situació de la ramaderia a la Vall d'Alinyà	550
4.2. Diversitat vegetal, estructura i productivitat dels ecosistemes pastorals	550
5. Conclusions	551
Agraïments	552
Bibliografia	552
La fesomia geogràfica de la vall d'Alinyà, <i>per Joan Tort</i>	555
Resums	556
1. Introducció	559
2. El context territorial: una vall inserida de ple dins el Prepirineu occidental català	560
3. L'empremta humana. El poblament i les formes de vida tradicionals	563
3.1. Evolució contemporània de la població	563
3.2. Els reflexos del poblament tradicional	565
3.3. Els recursos econòmics	568
3.4. Nota sobre l'aprofitament tradicional del bosc	571
4. L'organització del territori	573
4.1. Consideracions generals	573
4.2. La vall d'Alinyà: de domini senyorial a terme municipal	574
4.3. La pervivència dels drets a favor del comú de veïns	578
5. La vall d'Alinyà des del punt de vista de la toponímia	580
5.1. Els noms de lloc: característiques i distribució	580
5.2. Els noms i el poblament antic	581
5.3. El reflex del medi físic en la toponímia	583
5.4. Els topònims i l'empremta humana	586
6. Conclusions. El present i el futur de la vall d'Alinyà	588
Agraïments	590
Bibliografia	591
Apèndix toponímic	593
Mapa general de la vall d'Alinyà	

PRESENTACIÓ

Teniu a les mans *Els sistemes naturals de la vall d'Alinyà*, un magnífic volum que retrata quasi tot el que respecta a patrimoni natural d'una vall preciosa, però oblidada, de l'Alt Urgell. En aquesta presentació us intentaré explicar quin ha estat el procés fins a arribar aquí, de com una vall quasi desconeguda disposarà d'un inventari tan ampli dels seus valors naturals.

Tot va començar el dissabte 23 d'octubre de 1999. Aquell any la ICHN celebrava el seu centenari i, entre altres coses, va organitzar una jornada de reflexió sobre «El naturalisme i les societats d'història natural al segle XXI». La discussió estava molt ben plantejada, s'havien elaborat documents, s'havia fet un esforç de convocatòria, i es remarcava l'interès d'enfocar correctament el futur per continuar l'esforç de totes les persones que, al llarg d'un segle difícil, havien aconseguit que la ICHN fes cent anys. El debat era molt ben conduït pel nucli dur del Consell Directiu del moment: Joaquim Maluquer (president), Ferran Rodà (vicepresident), Josep Germain (secretari) i Joan Pino (tresorer).

Al llarg de la sessió prenia força la idea que la ICHN, a part de fomentar els estudis d'història natural, havia de fer recerca multidisciplinària i documents de síntesi, que es poguessin aplicar a la gestió, i que servissin per anar avaluant l'estat del medi natural del país. Els exemples anteriors eren ben clars: les dues edicions del *Llibre blanc de la gestió de la natura als Països Catalans*, ideades per Joaquim Maluquer i coordinades per Ramon Folch; així com els volums dedicats a sistemes naturals.

En aquest punt, cal recordar que el volum sobre els sistemes naturals d'Alinyà és el quart d'aquestes característiques que veu la llum. El primer va ser *Els sistemes naturals del delta de l'Ebre* (1977), coordinat per Xavier Ferrer, Joaquim Gosálbez i Ramon Folch; el segon *Els sistemes naturals de les illes Medes* (1984), coordinat per Joandomènec Ros, Ignasi Olivella i Josep M. Gili, encara que editat dins els Arxius de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans; el tercer va ser *Els sistemes naturals dels aiguamolls de l'Empordà* (1994), coordinat per Joaquim Gosálbez, Jordi Serra i Eulàlia Velasco. Fixeu-vos que fins ara s'havien atès espais remarcables del litoral, i per tant és el primer cop que toca a una zona d'interior, en concret de l'àrea prepirinenca.

El sotasignat era present a la sessió com a soci de la ICHN i com a director de la Fundació Territori i Paisatge, creada feia poc (desembre de 1997) per l'Obra Social de Caixa Catalunya, amb l'objectiu prioritari d'adquirir territori per dedicar-lo a la conservació. A final d'estiu de 1999 s'havia fet pública la compra, per part de la Fundació, de la finca més extensa de Catalunya, en concret la vall d'Alinyà al municipi de Fígols i Alinyà, comarca de l'Alt Urgell, parcialment inclosa al PEIN, i amb una superfície cadastral de 5.350 ha. En aquell moment, vaig pensar que potser era un bon lloc on dur a terme un treball multidisciplinar, i vaig llançar la proposta d'iniciar-lo, òbviament amb el patrocini de la Fundació.

El llavors president de la ICHN, l'amic Joaquim Maluquer, amb l'eficàcia, habilitat i rapidesa que sempre l'han caracteritzat, va recollir la proposta, i a la setmana següent ja l'estàvem estudiant per incloure-la als pressupostos de la Fundació Territori i Paisatge per a l'any següent. I així, l'any 2000 divuit equips de diferents disciplines iniciaven l'estudi de la muntanya d'Alinyà. Però l'amic president de la ICHN va anar més enllà i, ja que se li acabava el mandat i s'havia de renovar el seu càrrec, em va proposar assum la presidència de la Institució. I així em vaig convertir en president de la ICHN.

Per tot això, heu de comprendre que com a director de la Fundació Territori i Paisatge de Caixa Catalunya i com a president de la Institució Catalana d'Història Natural, em faci doble goig poder presentar la publicació *Els sistemes naturals de la vall d'Alinyà*. La Fundació dona a conèixer una de les seves preuades propietats, i es dota d'una eina de coneixement imprescindible per gestionar i posteriorment avaluar la feina feta, i la Institució aconsegueix el doble objectiu d'incrementar el coneixement de la natura del país i de fer de pont entre la ciència i la societat, en aquest cas estudiant a fons una de les primeres «propietats socials» d'interès natural de Catalunya.

Evidentment, tot això no hauria estat possible sense la subvenció que Caixa Catalunya, a través de Territori i Paisatge, ha donat per a l'estudi i per a la publicació que teniu a les mans; però sobretot no hauria estat possible sense la implicació de la ICHN, amb la seva entusiasta Junta al davant, i l'enorme feina feta pels coordinadors i membres de cada equip, que veureu en els diferents capítols que segueixen, ni sense la feina del coordinador Josep Germain, ni de la secretària Isabel Munujos. A tothom, moltíssimes gràcies i per molts anys.

JORDI SARGATAL VICENS

*President de la Institució Catalana d'Història Natural
Director de la Fundació Territori i Paisatge de Caixa
Catalunya*

Febrer de 2004

ABREVIACIONS

aC	abans de Crist
ACP	anàlisi de components principals
aff.	afinitat
al.	aliança
alt.	altitud
ass.	associació
BMS	projecte de seguiment de papallones
BMWP'	índex de seguiment biològic de la contaminació de l'aigua (adaptat a la península Ibèrica)
C	carboni
Ca	calci
CEE	Comunitat Econòmica Europea
cf.	compareu (<i>confer</i>)
cl.	classe
CO ₂	diòxid de carboni
com. pers.	comunicació personal
comb. inèd.	combinació inèdita
coord.	coordinador
CORINE	Coordinació de la Informació sobre Medi Ambient (programa)
CREAF	Centre de Recerca Ecològica i d'Aplicacions Forestals
CSIC	Consell Superior d'Investigacions Científiques
DARP	Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca (de la Generalitat de Catalunya)
DBO	demanda bioquímica d'oxigen
DCVB	<i>Diccionari català-valencià-balear</i>
DECat	<i>Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana</i>
det.	determinat
DGCONA	Direcció General de Conservació de la Naturalesa (del Ministeri de Medi Ambient)
dir.	director
DMA	Departament de Medi Ambient (de la Generalitat de Catalunya)
DN	diàmetre normal
DNA	àcid desoxiribonucleic
DQO	demanda química d'oxigen
E	est
ed.	editor
EDTA	àcid etilendiaminotetraacètic
<i>et al.</i>	<i>et alii</i> (i d'altres)
f.	forma
f.	família
FAO	Organització per a l'Alimentació i l'Agricultura
FBILL	índex biològic de qualitat de l'aigua Foix, Besòs i Llobregat
g	gram
g.	gènere
GPS	sistema de posicionament global
gr.	grup
H'	índex de diversitat Shannon-Weaver
ha	hectàrea
hab.	habitant
HCl	àcid clorhídric
IBD	índex biològic de diatomees
<i>ibid.</i>	ibídem
ICC	Institut Cartogràfic de Catalunya
IEFC	Inventari Ecològic i Forestal de Catalunya
IFN	Inventari Forestal Nacional
IKA	índex quilomètric d'abundància
INM	Institut Nacional de Meteorologia
K	potassi

km	quilòmetre
L	litre
loc.	localitat
m	metre
MCSC	Mapa de Cobertes del Sòl de Catalunya
meq/L	mil·liequivalent per litre
MFC	Mapa Forestal de Catalunya
Mg	magnesi
Mg	megagram
mL	mil·lilitre
mm	mil·límetre
N	nord
N	nitrogen
NE	nord-est
NW	nord-oest
núm.	número
o.	ordre
OMS	Organització Mundial de la Salut
O ₂	oxigen molecular
P ²	fòsfor
p.	pàgina
PAC	Política Agrària Comunitària
PCO	anàlisi de les coordenades principals
PEIN	Pla d'Espais d'Interès Natural
pH	potencial d'hidrogen
PHA	poli-β-hidroxialcanoats
PRS	fòsfor reactiu soluble
QBR	qualitat del bosc de ribera (índex)
rev.	revisat
RNA	àcid ribonucleic
S	sud
S	sofre
s. l.	<i>sensu lato</i>
SE	sud-est
SIG	sistema d'informació geogràfica
sin.	sinònim
SW	sud-oest
sp.	espècie
sp. inèd.	espècie inèdita
sp. pl.	diverses espècies
ssp.	subespècie
subal.	subaliança
subass.	subassociació
subf.	subfamília
T	temperatura
TSA	triptona soia agar
UBG	unitat de bestiar gros
UE	Unió Europea
UFC	unitat formadora de colònia
UICN	Unió Mundial per a la Natura
UTM	Universal Transversal de Mercator (projecció)
var.	varietat
vol.	volum
W	oest
WMO	Organització Meteorològica Mundial
μS/cm	microsiemens per centímetre
μg	microgram
μg/L	microgram per litre
%	percentatge
°C	grau centígrad

INTRODUCCIÓ

[...] la natura, veritablement, és l'únic llibre que no té un sol full sense un gran contingut.

J. W. GOETHE, *Viatge a Itàlia*

La vall d'Alinyà és un indret ben poc conegut per la major part de la població, naturalistes i excursionistes inclosos, però quan se la coneix costa d'entendre que hagi aconseguit passar tan desapercebuda. La humilitat caracteritza la vall d'Alinyà. No destaca per les alçàries dels cims que l'envolten ni per contenir cap rarsa naturalista, però tot allò que ens agradaria trobar en un paisatge hi és present i, a més, força ben conservat. La vall d'Alinyà és un dels millors exemples de paisatge prepirinenc i ja se sap que el que ens és més característic sovint és el que menys valorem, entestats com estem a valorar només excepcions o anècdotes...

Quan l'any 2000 vam començar a treballar a la vall d'Alinyà, ho vam fer amb l'entusiasme que provoca descobrir un indret inesperadament atractiu, però també amb la tranquil·litat que genera saber que s'està en un espai que no corre cap perill. Treballar sabent que el que fas contribuirà a millorar la gestió i, per extensió, la conservació d'un determinat indret no és el mateix que dur a terme estudis —sovint massa habituals— d'espais amenaçats on més que un treball de recerca el que es fa és escriure'n l'epitafi.

La compra de bona part de la vall d'Alinyà per la Fundació Territori i Paisatge permet pensar que la seva conservació estava assegurada, però el fet que hagi estat aquesta mateixa fundació la que ha promogut l'estudi dels sistemes naturals d'aquesta vall, sembla garantir que des d'un bon principi es vol dur a terme una gestió de l'espai basat en el coneixement científic dels seus valors i no només a partir de simples intuïcions. Aquest procés, tot i que sembla normal, encara no és l'habitual en la gestió dels espais naturals del nostre país, motiu pel qual té el seu mèrit esforçar-se a fer-ho millor.

Han estat divuit grups de recerca els que durant dos anys han treballat a la vall d'Alinyà, estudiant-la des d'enfocaments molt diversos, però complementaris. Els resultats obtinguts, sense ser espectaculars, han estat més importants del que a l'inici es pensava, possiblement perquè com que no hi ha cap altra zona prepirinenca en la qual s'hagin dut a terme un nombre tan elevat de treballs de recerca, es tendeix a infravalorar l'interès del seu medi natural.

A l'hora de definir els diferents grups de treball es va començar seguint el model ja utilitzat en diferents treballs monogràfics realitzats per la Institució Catalana d'Història Natural sobre altres espais naturals, motiu pel qual el gruix de la feina feta se centra en aquells treballs que defineixen el marc climatològic, geològic i edafològic de l'espai o que estudien la vegetació o determinats grups taxonòmics: algues, fongs, líquens, briòfits, flora vascular, mol·luscs, lepidòpters i vertebrats.

Completant aquest enfocament, podria dir-se, més clàssic, s'han obert noves línies de recerca, més centrades en l'estudi de processos. Aquest seria el cas de l'estudi dels microorganismes i de les comunitats d'artròpodes epiedàfics i, especialment, de l'estudi

dels principals ecosistemes de la vall (forestals, fluvials i pascícoles), de manera que no solament s'aconseguís integrar les dades del medi físic i del medi biòtic, sinó que també hi entrés en discussió l'activitat humana, possiblement el principal agent afaiçonador del paisatge d'aquesta vall. La importància i l'originalitat de l'empremta humana en el paisatge de la vall d'Alinyà és prou important com per haver cregut necessari incloure un treball de recerca sobre els seus aspectes geogràfics i històrics, el qual, si bé tot just és una primera aportació, ha contribuït a entendre millor les característiques del medi i del paisatge actual d'aquesta vall.

A diferència dels treballs publicats en altres estudis monogràfics, s'ha volgut transcendir l'aspecte purament científic i s'ha pensat també en l'aplicació dels resultats de la recerca a la gestió del medi natural, motiu pel qual gairebé tots els treballs es clouen amb propostes o suggeriments per a la conservació dels diferents components del medi natural objecte d'estudi o per a la gestió de l'espai, de manera que juntament amb una relació d'aquelles espècies, comunitats o hàbitats especialment interessants, amenaçades o que es puguin utilitzar com a bioindicadores, també es faciliten pautes per a la gestió racional del seu medi natural.

L'espai objecte d'estudi ha estat la vall d'Alinyà, els terrenys adquirits per la Fundació Territori i Paisatge, tot i que per coherència ecològica la major part dels treballs han abastat tota la conca hidrogràfica, des dels cims de la serra de Port del Comte (2.382 m) fins a la confluència del riu de Perles amb el Segre (500 m), unes tretze mil ha en conjunt. Es tracta d'un paisatge eminentment forestal caracteritzat per un relleu abrupte, més de 1.800 metres de desnivell, i intricat, en el qual l'activitat humana, malgrat les dificultats que li oposa el medi, hi ha tingut lloc de manera prou respectuosa.

La riquesa biològica de l'espai estudiat és remarcable. La diversitat d'espècies que s'hi poden trobar i la varietat d'ambients que caracteritza aquesta vall, des de mediterranis a gairebé subalpins, és en bona part producte de la marcada variació altitudinal que la caracteritza. Com a factors limitants, es pot citar el predomini dels materials calcaris i la reduïda extensió dels hàbitats higròfils i aquàtics permanents.

Els treballs que s'inclouen en aquesta publicació recullen informació de més de 2.500 espècies de la fauna i de la flora, algunes de les quals destaquen per haver estat citades per primera vegada a Catalunya, pel seu interès científic o perquè es tracta d'espècies, o també d'hàbitats, objecte de protecció.

A l'hora de publicar els diferents treballs realitzats, no s'ha fet una redacció unificada, sinó que s'ha mantingut l'estil de cada autor i el tractament metodològic propi de cada matèria, tot i que com es podrà comprovar, s'ha procurat donar una mateixa entitat formal a tots els treballs i unificar la terminologia i la nomenclatura utilitzada.

Amb la publicació dels treballs de recerca duts a terme a la vall d'Alinyà potser es tanca un capítol, però se n'obre un de nou prou interessant, ja que és ara quan toca integrar els resultats de la recerca en la gestió de l'espai. Evidentment, la mateixa gestió aconsellarà dur a terme altres treballs complementaris o aprofundir en alguns aspectes dels que ja s'han dut a terme, però la millor aportació que aquesta experiència haurà fet és la de demostrar que no hi pot haver una bona gestió sense un treball de recerca de base.

Per a tots els que hem participat en aquest treball, la vall d'Alinyà ha passat a ser un lloc important. Ens buscarem qualsevol excusa, ja sigui completar determinades dades o visitar un indret encara no prou estudiat, però el que és segur és que hi tornarem. I no només una vegada.